

al

FUNDACJA TAURUS

ZMIANA

**WYSOKOŚCI
OBOWIĄZKU
ALIMENTACYJNEGO**

BIULETYN PRAWNY NR 8

PUNKT NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ
NR 9 W POZNANIU

Z

Zgodnie z treścią art. 138 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego *"w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego"*.

Orzeczenie sądu, a także umowa stron stanowią sposoby stwierdzenia i ustalenia obowiązku alimentacyjnego. Żądanie zmiany orzeczenia może złożyć zarówno wierzyciel alimentacyjny, którego potrzeby z rozmaitych przyczyn wzrosły, jak i dłużnik, jeżeli uzna, iż nie jest w stanie świadczyć na dotychczasowym poziomie, gdyż zmniejszeniu uległy jego zarobkowe i majątkowe możliwości.

Przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie regulują zagadnień dotyczących umowy alimentacyjnej. Z brzmienia art. 138 k.r.o. wynika natomiast dopuszczalność zawarcia umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. Skoro możliwa jest sądowa zmiana umowy, to tym samym nie budzi wątpliwości dopuszczalność jej zawarcia. Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach wskazywał na dopuszczalność zawarcia umowy alimentacyjnej, dokonując wykładni art. 138 k.r.o. Podkreślał bowiem, że art. 138 k.r.o. stanowi podstawę sądowej zmiany zarówno orzeczenia, jak i umowy dotyczących obowiązku alimentacyjnego.

Dopuszczalność ustalenia w drodze umowy wysokości alimentów, niezależnie od tego, czy ich wysokość wcześniej została ustalona w orzeczeniu sądu, z jednej strony łagodzi konflikty między byłymi małżonkami, w przypadku alimentów na rzecz wspólnego dziecka, a z drugiej daje większe szanse na zaspokojenie roszczeń niż w razie egzekucji

sądowej, której skuteczność w odniesieniu do egzekucji świadczeń alimentacyjnych pozostawia wiele do życzenia.

W art. 138 k.r.o. jest mowa „o zmianie stosunków”. Przez zmianę stosunków rozumieć należy wszelkie modyfikacje w statusie ekonomicznym stron mające wpływ zarówno na zwiększenie, jak i na zmniejszenie, zakresu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz zwiększenie lub zmniejszenie zakresu możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego. Zmiana stosunków może więc doprowadzić zarówno do zmiany wysokości (podwyższenia lub obniżenia) obowiązku alimentacyjnego, jak i do jego wygaśnięcia.

Tytułem przykładu zmiany sytuacji można wskazać na zwiększenie się zakresu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego związanych z wydatkami na leczenie, rehabilitację, wyjazd na studia, czy też zwiększeniem wydatków wynikających z konieczności zapewnienia stałej opieki pielęgnacyjnej. Z kolei przykładem zmiany stosunków wpływającej na obniżenie obowiązku alimentacyjnego może być choroba dłużnika, konieczność realizacji obowiązku alimentacyjnego względem dziecka z nowego związku, utrata pracy w konsekwencji zwolnień grupowych, częściowe zaspokajanie własnych potrzeb ekonomicznych przez wierzyciela (np. przez dziecko, które studiując na studiach dziennych, podjęło pracę) itp.

Szczególnym przykładem zmiany stosunków w rozumieniu art. 138 k.r.o. jest wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka wskutek osiągnięcia przezeń samodzielności ekonomicznej w takim wymiarze, że może ono samodzielnie zaspokajać swoje potrzeby. Zdolność dziecka do

samodzielnego utrzymywania się jest kryterium decydującym o wygaśnięciu obowiązku alimentacyjnego rodziców. Może to nastąpić zarówno przed, jak i po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności.

W celu ustalenia czy doszło do „zmiany stosunków”, zachodzi konieczność porównania „momentu początkowego”, czyli zawarcia umowy, w której została określona wysokość alimentów, lub też uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego alimenty, oraz momentu końcowego, czyli orzeczenia sądu zmieniającego umowę. Uwzględniając jednak powództwo, sąd powinien nawiązać do wcześniejszego orzeczenia lub umowy oraz w sposób niebudzący wątpliwości określić zakres dokonanej zmiany.

Z powództwem o zmianę wysokości świadczenia alimentacyjnego na podstawie art. 138 k.r.o. może zatem przykładowo wystąpić zarówno przedstawiciel ustawowy małoletniego dziecka domagając się podwyższenia alimentów na dziecko, jak również rodzic zobowiązany do płacenia alimentów, domagając się obniżenia zasądzonych od niego alimentów.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, dla stwierdzenia, czy nastąpiła zmiana stosunków, w rozumieniu art. 138 k.r.o., należy brać pod uwagę, czy istniejące warunki i okoliczności - na tle sytuacji ogólnej - mają charakter trwałe, dotyczą okoliczności i zasadniczych, ilościowo znacznych i wyczerpują te przesłanki, które w istotny sposób wpływają na istnienie czy zakres obowiązku alimentacyjnego.

Istotne przy tym jest, że zmiana orzeczenia w przedmiocie alimentów nie następuje automatycznie, gdy tylko dojdzie do zmiany okoliczności w rozumieniu art. 138 k.r.o., lecz jedynie na wniosek strony zainteresowanej takim skutkiem prawnym, zgłoszonym w drodze powództwa do sądu.